

МАЪРИФАТ ЙЎЛИ

“Буюк маърифатпарвар боболаримиз томонидан олга сурилган гоявий-сиёсий, ижтимоий-маърифий ва ҳуқуқий-ахлоқий қарашлар, турли миллат ва элатлар ўртасида бағрикенглик ва ҳамжиҳатлик тамойилларини қарор топтириши билан бирга, миллий манфаатларни ҳимоя қилишга қаратилган интилишлар ҳозирги мураккаб ва таҳликали замонда барчамиз, аввало, ёшларимиз учун чинакам ибрат намунасидир. Уларнинг ҳаёти ва жасорати бугунги тинч ва осойишта кунларга осонлик билан эришилганини эслатиб, миллий истиқлолимизни,

Ватанимизни кўз қорачигидай асрашга доимо даъват этиб туради”.

Ушбу нурмаъно ва ҳаққоний фикрлар Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг яқинда пойтахтимизда ўтказилган “Жадидлар: миллий ўзлик, истиқлол ва давлатчилик гоялари” мавзусидаги халқаро конференция иштирокчиларига йўллаган табригида айтилган. Давлатимиз раҳбари бу борада илгари сурган амалий таклифлардан бири янги — 2024 йилнинг илк кунидея рўйбега чиққани — «Жадид» газетасининг дастлабки сони чоп этилгани таҳсинга сазовор.

(Давоми 2-саҳифада)

ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИМИЗНИНГ МАЪНАВИЙ ҚУДРАТИ

Скиф, массагет,
савроматлар...

Ўзбекистон Қуролли Кучлари 32 ёшда. Бу мустақил Ўзбекистонга нисбатан олинганида. Аслида, илдишлар қадим-қадимга туташади. Давлатчилигимиз, туркий боболарнинг ҳарбий салоҳияти садо берадиган олис тарихни назарда тутяпман.

Олис тарихдаги гап. Кўшин, армия Турон халқлари учун янгилик эмас. Соч-соқоли оқарган кўхна мозий бундан дарак беради. Масалан, Геродот массагетлар ҳақида шундай ёзган: “Улар отда ҳам, пиёда ҳам жанг қиладилар, улар жангнинг ҳар икки усулини биладилар; камон ва найзалар билан жанг қиладилар; одатдагича ва ойболталар билан қуролланганлар”.

Скифларда барча эркаклар жангчи бўлган. “Скифларнинг байрамларидан бирида агарда кимда-ким биронта душманни ўлдирмаган бўлса, унга давра қадахини тутмаганлар”, деб ёзади Аристотель ўзининг “Сиёсат” номли китобида.

“Душманни ўлдирмагунча биронта ҳам киз турмушга чикмайди”, деб ёзади Геродот савроматлар ҳақида. Луғатда скифларга қардош бўлган чорвадор кўчманчи қабилалар савроматлар деб ёзилган. Туркийларнинг эркаги ҳам аёли ҳам юрти ҳимояси йўлида жасоратли бўлган. Жаҳон мумтоз ҳарбий санъати саҳифаларида кўхна Турон халқлари зарҳал ҳарфлар билан битилган.

(Давоми 5-саҳифада)

ИНСОНИЙЛИКНИНГ ОЛИЙ НАМУНАСИ

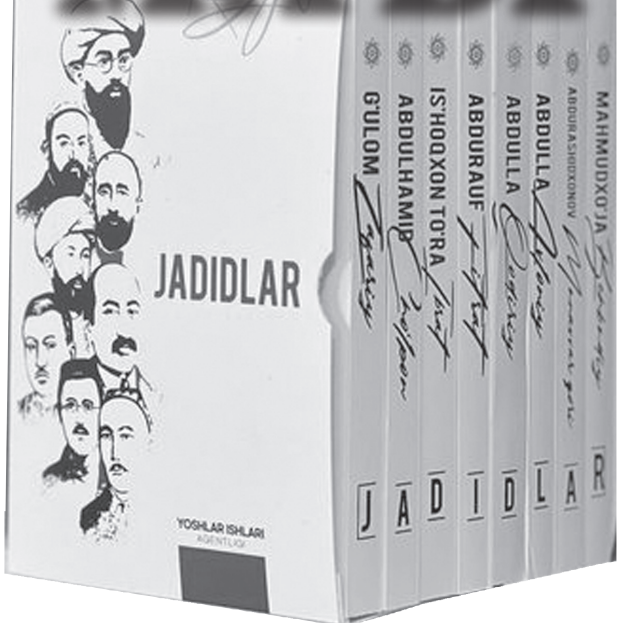
Юртимизда ижтимоий ҳимояга муҳтож, турмуш шароити оғир, ишсиз ва касб-ҳунарга эга бўлмаган, ҳуқуқий ва маънавий-психологик қўллаб-қувватлашга зарурати бўлган хотин-қизларга давлат томонидан қўмаклашиш бўйича мутлақо янгича тизим жорий этилди.

(Давоми 4-саҳифада)

МАЪРИФАТ ЙЎЛИ

(Бошланиши 1-саҳифада)

Миллат Сардорининг табригидан келтирилган иқтибосда жадидларнинг “ғоявий-сиёсий, ижтимоий-маърифий ва ҳуқуқий-ахлоқий қарашлар”ни олға сургани алоҳида таъкидлангани бежиз эмас. Чунки маърифатпарвар боболаримизнинг фаолияти фақат адабиёт соҳаси билангина чекланиб қолмаган. Улар ижтимоий соҳанинг таълим ва маърифат, тарих ва тараққиёт, театр ва драматургия, санъат ва мусиқа, фалсафа ва мантиқ, миллий давлатчилик ва ҳуқуқ, табиат ва география каби жамиятшуносликнинг деярли барча йўналишларини ривожлантириш тарафдори бўлган.

Шуни ҳам қайд этиш жоизки, Ўзбекистон Президенти айна мавзуга 2023 йил 22 декабрда бўлиб ўтган Республика Маънавият ва маърифат кенгашининг кенгайтирилган йиғилишида ҳам тўхталганди. Ўшанда Президентимиз, жумладан, шундай деб таъкидладилар:

“Тарихдан маълум, Ватан ва халқ тақдирига нисбатан таҳдидлар кучайган вазиятда айнан миллат фидойилари – уйғоқ қалбли зиёллар, шоир ва адиблар, санъат намояндлари, маънавият ва маърифат соҳаси ходимлари жасорат билан майдонга чиққанлар. Мамлакатимиз ўз тараққиётининг янги, юксак босқичига қираётган ҳозирги пайтда бизга жадид боболаримиз каби ғарб илм-фан ютуқлари билан бирга, миллий кадрлар руҳида тарбия топган етук кадрлар сув билан ҳаводек зарур”.

Бинобарин, бугун жадидчиликнинг ҳолати ва истикболларини ҳар томонлама чуқур ўрганишимиз лозим. Ўрганганда ҳам — фақат адабиётшунослик эмас, балки барча фанлар доирасида жадидчилик феноменининг турфа қирраларини синчиклаб таҳлил ва талқин этиш керак бўлади. Бу, ўз навбатида, бир қатор илмий-амалий ишларни бажаришни тақозо этади.

Биринчидан: “Жадидчилик луғати”ни тузиш

керак. Бўлажак луғатда ушбу воқеликка тааллуқли барча, сўз, атама ва тушунчалар жамланиши ҳамда уларнинг ҳар бири аниқ илмий-назарий изоҳланиши мақсадга мувофиқдир.

Иккинчидан: ташкил этилажак Жадидчилик академияси халқаро мақомга эга бўлгани мақбул. Ўтган аср бошларида шаклланган жадидчилик ҳаракати нафақат Марказий Осиё минтақаси, балки бутун мусулмон олами ва туркий дунё тарихида чуқур из қолдирганлиги факти ҳам айнан шундай ёндашувни талаб этади.

Учинчидан: “Жадидчилик ҳаракатининг тарихий солномаси”ни тузиш зарур. Биргина ҳозирги Ўзбекистон ҳудудини оладиган бўлсак, ўша даврда Хива ва Қўқон хонликлари ҳамда Бухоро амирлиги сарҳадларида бу ҳаракат турли тарихий шахслар томонидан ҳар хил даврларда ва турлича шаклларда ташкил этилганини кўрамиз. Уларнинг мақсад ва интилишларида ҳам муайян фарқли жиҳатлар мавжуд бўлган. Ана шу тарихий ҳақиқатларнинг барчаси тарихий солномада ўз аксини топиши ўринли ва фойдали, деб ҳисоблаймиз.

Тўртинчидан: “Жадидчилик қомуси”ни яратиш даркор. Албатта, қомуснома тузиш тез би-тадиган иш эмас, балки изчиллик ва узвийликни талаб этадиган масъулиятли жараён. Ўйлаймизки, аввало, “Жадидчилик луғати” ва “Жадидчилик ҳаракатининг тарихий солномаси”ни тузиш ишлари бу борада муҳим тайёргарлик босқичлари бўлиб хизмат қилади.

Бешинчидан: жадидчилик ҳаракати намояндлари асарларининг кўп жилдлигини нашр этиш керак. Бу тўплам барча маърифатпарвар аждодларимизнинг асарларини қамраб олиши шарт. Айтмоқчимизки, “Ҳамза жадид бўлмаган” ёки “Мустафо Чўқай хоин эди” дейилгани каби ғайриилмий қарашларга аллақачон чек қўйиш фурсати етган!

Олтинчидан: барча даражалардаги таълим муассасаларида ўқитиладиган дарсликлар-

нинг мазмун-моҳиятига жадидчилик ғояларини сингдириш лозим. Зеро, жадидчиликни алоҳида фан сифатида ўқитиш ўз йўлига, юртимиз ўқувчи ва талабалари сабоқ оладиган турли фанлар бўйича дарсликларнинг тегишли тарзда ушбу ҳаракат намояндларига мансуб илғор фикрлар билан бойитилиши янада таъсирчан ва мақбул амалиёт бўлади, деган фикрдамиз.

Еттинчидан: жадидларнинг давлатчилик ғоялари ва ҳуқуқий қарашларини бугунги тарихий ва сиёсий воқелик нуктаи назаридан теран ҳамда холис ўрганишимиз давр талабидир. Зотан, Президентимиз таъкидлаганларидек, “ушбу ҳаракат намояндларининг Марказий Осиё ҳудудида миллий давлатчилик ва минтақавий ўзига хосликни, фуқаролик жамиятининг ривожланишига қўшган улкан ҳиссасини концептуал ва тизимли асосда агрофлича ўрганиш долзарб масала бўлиб қолмоқда”.

Мухтасар айтганда, биз учун жадидчиликнинг синовдан ўтган амалий тажрибаси Янги Ўзбекистон ва Учинчи Ренессансни бунёд этишнинг муҳим маънавий-назарий манбаси бўлиб хизмат қилади. Чунки жадидларнинг ғоя ва дастурлари, давлатимиз раҳбари эътироф этганидек, Янги Ўзбекистонни барпо этиш стратегияси билан ҳар томонлама уйғун ва ҳамоҳангдир.

Шу маънода, тараққиётпарвар аждодларимизнинг илғор ғоя ва қарашларини тадқиқ этиш ва тизимлаштириш, Туркистон жадидларининг миллий давлатчилик ривожигаги ўрни ва таъсирини ўрганиш, XX асрнинг биринчи чорагида улар томонидан барпо этилган давлат тузилмаларининг қонунчилик базасини таҳлил қилиш, дунёвий, ҳуқуқий ва демократик жамият қуришга қаратилган фаолиятига тарихий баҳо бериш билан боғлиқ серқирра ҳамда кўламдор вазибалар олдимизда турибди.

Акмал САИДОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
Спикерининг биринчи ўринбосари,
академик

ХУШТАК ЧАЛАДИГАН ЗАМОН КЕЛДИ...

Бугунги глобаллашган даврда жамики инсоният учун кундай равшан бўлиб қолди: ҳар қандай давлат ўзининг бошқарув тизимида маънавият йўналишини тўғри йўлга қўймаса, на ижтимоий-сиёсий, на иқтисодий, қўйингки, на экологик масалаларини ҳал эта олади. Чунки мазкур соҳалардаги муаммоларнинг келиб чиқиш илдизи, сабаби, маънавий бўшлиқ билан чамбарчас боғлиқ. Зеро, маънавий ҳаёт оқсаса, тараққиёт олға силжймайди...

Хабарингиз бор, жорий йил 22 декабрь куни Президентимиз раислигида Республика маънавият ва маърифат кенгашининг кенгайтирилган йиғилиши ўтказилди. Унда маданият ва санъат соҳаси вакиллари иштирок этди. Ушбу учрашувни ҳаммамиз катта қизиқиш ва ҳаяжон билан кузатдик. Айтиш керакки, мазкур воқеа ҳар қачонгидан аҳамиятли бўлди. Соҳа вакиллари ўзи учун янгилик, яна кимдир рағбат олди, керак бўлса илҳомланди. Янги имкониятлар эшиги ҳам очилди десак, муболаға бўлмайди.

Давлатимиз раҳбари йиғилишда 9 та йўналиш бўйича фикр-мулоҳаза ва таклифларини киритди. Аввало, давлатимизда маънавият ва миллий ғояни ривожлантириш, уни кенг тарғиб этиш, халқни маънавиятли қилиш, ҳар бир соҳани илм-маърифат суви билан суғориш ҳақида таъкидланди.

Эътиборимни тортган жиҳат, бу — ўзбек тилининг жамиятимиз ҳаётида тутган ўрни, аҳамияти ва ўзбек тили ўқитувчиларининг мақоми ҳақида келтирилган фикрлар бўлди. Бу ўз-ўзидан ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузини ошишига хизмат қилади.

Президентимиз “Ўзбек тили ва адабиёти” фани ўқитувчиларига ҳам бундан кейин халқаро сертификатга эга бошқа фан ўқитувчиларидан кам бўлмаган миқдорда қўшимча ҳақ тўланишини маълум қилди. Йўқса, бу адолатсизлик бўлишини таъкидлади.

Шундай қилиб, ўзбек тили ўқитувчиларнинг меҳнатларини кадрлаш, шаънини улуғлаш мақсадида миллий сертификатга эга бўлган “Ўзбек тили ва адабиёти” фани ўқитувчиларига келгуси ўқув йилидан бошлаб 50 фоиз устама тўланади. Шунингдек, Ўзбек тили бўйича

халқаро фан олимпиадаси ўтказилиши, ғолиб ва совриндорлари пул мукофоти билан тақдирланиши ҳамда олийгоҳларга ўзбек тили филологияси йўналиши бўйича давлат гранти асосида ўқишга қабул қилиниши белгиланди. Бу қарорларнинг туб замирида эса ўқитувчи кадр-киммати билан бирга, тилнинг ҳам улуғлашаши мужассам, албатта...

Баъзан ўз давлатимизда, ўзимизнинг тилга бўлган ҳурматсизликни, беписандликни, эътиборсизликни кузатамиз: айрим савдо расталари, дўконлар, йирик ташкилотлар, корхоналар пештоқига ўзга тилдаги ажнабий ёзувлар, реклама, эълонлардаги қўпол бузилишларга кўзимиз тушади. Гўёки шундай йўл тутса, бу “замонавийлик” белгиси. Ёинки бундай “креатив” ёндашув аслида “мода” ва “тренд”да. Ўзбек тили эса “жарангдор эмас”.

Буларнинг бари ўз она тили ҳақи-

да қуонадиган, унинг нуфузи ҳақида бош қотирадиган ҳар қандай кишининг дилини хира қилади. Балки биз ҳам айрим давлатлардаги каби, кўча-кўйда бундай жойларда фақат она тилимиздан фойдаланишни қонунчилик даражасида мустаҳкамлаб қўйиш вақти еткандир. Шунда тилимизнинг кадри ошади.

Аминмизки, зиёлиларимиз, она тилимизнинг истикболига бефарқ бўлмаган ҳар бир киши бу ташаббусни, албатта, ёқлайди. Буюк адбимиз айтганидек, “хуштак чаладиган замон келди”, шекилли...

Дилфуза ТИЛЛАЕВА,
Наманган давлат Педагогика
институтининг Ахборот хизмати
раҳбари

«Лазги» ДОВРУҒИ

Хоразм вилояти кўғирчоқ театри илк фаолиятини бошлаганига 30 йил тўлди. Мустақиллик шарофати туфайли ташкил этилган вилоят кўғирчоқ театри жамоаси томонидан ўтган давр мобайнида 100 тага яқин турли жанрдаги спектакллар сахналаштиришга эришилди ва болажонларнинг ҳам, катта ёшдаги томошабинларнинг ҳам олқиш ҳамда эътирофларига сазовор бўлди.

Ижодий жамоа нафақат республикамиз, балки чет давлатларда ўтказилаётган халқаро кўрик-танлов, фестивал иштирокчиси ва ғолиби сифатида хорижлик театр мухлислари назарига тушганлигини ҳам қайд этиш ўринли. Жумладан, Россия, Германия, Шотландия, Туркия ва

бошқа давлатлардаги танлов ва ижодий сафарлардаги ютуқлар бунга мисол.

Яқинда жамоа санъаткорларидан иборат гуруҳ Туркия Республикасининг Бурса шаҳрида ўтказилган навбатдаги XX халқаро Бурса Қорағўз кўғирчоқ ва соя театри фестивалида муваффақиятли иштирок этишди.

Фестивалда миллий санъатимиз, шунингдек, кадрийат, урф-одат ва анъаналар ўз ифодасини топган “Хива лазгиси” спектакли намойиш этилди. Юсуфбой Оллаберганов сценарийси асосида режиссёр Гулбахор Юсупова томонидан сахналаштирилган спектакль намойиши фестивал иштирокчилари олқишига сазовор бўлди. Томошабинлар билан мулоқот ва маҳорат машғулоти эса уларга чексиз завқ бағишлади.

— Энг мухими,

“Хива лазгиси” фестивалнинг энг яхши спектакли сифатида эътироф этилди, — дейди театр директори, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими Давронбек Атабоев. — Ижодий жамоа, шунингдек, спектаклдаги ролларни маҳорат билан ижро этган актёрлар Давронбек Исмоилов, Умрбек Оллаберганов, Элёрбек Атабоев, Баходир Рахимов, Давронбек Отахонов, Илёсбек Оллабергановлар сертификат ва махсус эсдалик совғалари билан тақдирландилар. Жамоамиз вакиллари фестивалдаги иштироки туркиялик ҳамкасбларимиз билан давом этиб келаётган ҳамкорлик алоқаларимизни мустаҳкамлашда, хорижлик ижодкорлар билан соҳадаги тажрибаларни ўртоқлашишда ҳам муҳим аҳамият касб этди.

Отабек ИСМОИЛОВ,
журналист.

ИНСОНИЙЛИКНИНГ ОЛИЙ НАМУНАСИ

(Бошланиши 1-саҳифада)

Бу борада мамлакатимизда ижтимоий аҳволи ва турмуш шароити оғир, ишсиз ва ижтимоий фаол бўлмаган хотин-қизлар билан “Аёллар дафтари”ни юритиш орқали ишлаш тизимини янада такомиллаштириш, уларни ижтимоий-ҳуқуқий, психологик, тиббий ва моддий қўллаб-қувватлаш борасида салмоқли ишлар амалга оширилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” 2022 йил 28 январдаги фармони ижросини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 31 мартдаги “Хотин-қизлар муаммоларини ўрганиш ва ҳал этиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги қарори қабул қилинган эди. Мазкур қарорда ижтимоий ҳимояга муҳтож “Аёллар дафтари” рўйхатига киритилган хотин-қизларнинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этишга алоҳида эътибор қаратилган.

Қарорда хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш, томорка-

дан даромад манбаи сифатида фойдаланиши учун кўмаклашиш, уларни тадбиркорликка жалб қилиш, моддий ёрдам кўрсатиш, тураржой ижараси учун компенсация тўлаш, ижтимоий уйларга жойлаштириш ва уларнинг уй-жойларини таъмирлашга кўмаклашиш ҳамда тиббий, ҳуқуқий ва психологик ёрдам кўрсатишга алоҳида эътибор қаратилган.

Шунингдек, қарамоғида ногиронлиги бўлган фарзанди мавжуд эҳтиёжманд хотин-қизлар учун бир марталик моддий ёрдам бериш, зарур ҳолларда сектор раҳбари хулосаси асосида томорқадан ва деҳқончиликдан даромад манбаи сифатида фойдаланиш учун кўмаклашиш каби бир қатор вазифалар қайд этилган.

Шайхонтоҳур туманида ҳам ижтимоий аҳволи ва турмуш шароити оғир, ишсиз ва ижтимоий фаол бўлмаган хотин-қизлар билан “Аёллар дафтари”ни юритиш орқали ишлаш тизимини янада такомиллаштириш, уларни ижтимоий-ҳуқуқий, психологик, тиббий ва моддий қўллаб-қувватлаш тўғрисида тасдиқланган “Йўл харитаси” лойиҳаси бўйича бир қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Айни пайтда туманда “Аёллар дафтари”га киритилган 10983 нафар хотин-қизларнинг ҳозирги кунга қадар 9356 нафарига яқиндан кўмак берилди. Хусусан, 1268 нафар ишсиз хотин-қизнинг бандлиги таъминланди. 51 нафар тадбиркорлик фаолиятини бошлаш истагида бўлган аёлларнинг 47 нафарига 389 миллион сўмлик имтиёзли кредитлар ажратилди. 3557 нафар боқувчиси бўлмаган эҳтиёжманд хотин-қизларга бир марталик 4 миллиард 268 миллион 400 минг сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди.

Шунингдек, 89 нафарига даволаниш учун ордер берилган, ушбу тоифадаги ҳар бир аёл чуқурлаштирилган тиббий кўрикдан ўтказилиб, зарур тиббий ёрдамлар кўрсатилган.

Ҳозирги кунда 1-тоифа 713 нафар ишсиздан 407 нафарига, 5 тоифа 268 нафар уй-жойга муҳтож-

дан 159 нафарига жами 566 нафар моддий ёрдамга муҳтож хотин-қизларга базавий ҳисоблаш миқдорининг 2 баравари яъни 540 минг сўмдан жами 305 млн 640 минг сўм ажратилиш бўйича ҳужжатлар тайёрланиб, васийлик кенгаши йиғилиши асосида ёрдам ажратилиши ажратилиши белгилаб қўйилди.

Хулоса қилиб айтганда, мамлакатимизда ижтимоий ҳимояга муҳтож хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларни жамиятда ўз ўрнини топиши ва муносиб ҳаёт кечириши учун амалга оширилаётган ислоҳотлар долзарб вазифага айланди.

Наргиза АҲМЕДОВА,
Шайхонтоҳур туман
Камбағалликни қисқартириш ва
бандлик бўлими бошлигининг
Оила ва хотин-қизлар
масалалари бўйича ўринбосари

Маърифий ҳазина тимсоли

Бугуннинг эртаси келажак, эртага эса бу кун тарихга айланади. Сиз сўнмас из қолдирсангиз, келажак сизни ўтмиш сатрларидан излайди. Шундай экан, музейлар нафақат сабоқ беради, балки асрлар оша сақланиб қолади.

Вазирлар Маҳкамасининг 2020-2021-йилларда Ўзбекистон Республикасида музейлар фаолиятини такомиллаштиришга оид қарорига асосан Қашқадарё вилоятида Ички ишлар вазирлиги ҳузуридаги академик лицейда “Қашқадарё вилоят илм-фан, маданият ва санъат фидойилари музейи” фаолият олиб бормоқда.

— Мазкур музей ташкил қилинишидан бош мақсад, ўз фаолияти билан танилган турли соҳа вакилларини ёш авлодларга ибрат қилиб кўрсатишдир, — дейди лицей директори Комил Назаров. — Бу ерда илм-фан, адабиёт, маданият ва маъ-

рифат, таълим, санъат соҳаси, ички ишлар органлари фидойиларининг ҳаёти ва фаолиятига оид сурат ва китоблар ҳам жой олган.

Зеро, давлатимиз тараққиёт сари дадил одимлар экан ҳамиша тарихга назар ташлаб, миллий кадрият ва анъаналарни ўрганиб, буни кенг тарғиб этиб келмоқда. Бинобарин, халқимиз қадимдан бой тарихий мерос бўлган миллий кадриятларга эга. Музейлар эса ажодлар меросини келажакка татбиқ эта оладиган маърифий ҳазина тимсолидир.

Шавкат КАРОМОВ.

ЗАРАРСИЗ ЁЛҒОН

Емакхонада ўтиргандик. Бир одам телефонда гаплашиб бўлиб, қувончдан қийқириб сакради ва официантни чақириб:

— Ҳаммага менинг номимдан кўфта кабоб тарқатинг! Ўн саккиз йиллик интиқликдан кейин бугун мен ота бўлдим! — деди.

Уч-тўрт кундан кейин эркакни 5-6 ёшли болачанинг қўлидан тутиб болалар хиёбонида сайр қилиб юрганини кўрдим. Уни таниган заҳоти ёнига бориб, ўша кунги ишини эслатдим ва ёнидаги болачага ишора қилдим. Эркак тортиниб, хижолат чекиб шундай деди:

— Ўша куни емакхонада менинг олдимдаги столга келиб ўтирган кекса эр-хотиннинг ўзаро суҳбати қулоғимга чалинди. Онахон чолига «Кўфта кабоб ейлик, анчадан бери егим келиб юрганди», деди. Отахон эса аёлидан кўзларини олиб қочиб «Ҳозир кўфта кабоб ололмаймиз, пулимиз фақат шўрвага етади холос», дея синиққина жавоб қилди. Шу орада мен телефонда гаплашгандай бўлиб, ҳаммага кўфта кабоб буюртма қилдим.

— Фақат ўша кекса жуфтликка олиб берсангиз бўларди, ҳамма хўрандаларга буюртма қилишнинг нима кераги бор эди? — дея сўрадим ундан.

Эркакнинг жавобидан кўзларим ёшланди:

— Фақат уларга олиб берганимда отахон аёлининг олдида хижолат бўларди. Шунинг учун, ҳаммани бирдай меҳмон қилдим.

Менинг пулим кетса кетсин, бир эркакнинг иззат-нафси синмасин!

(Бошланиши 1-саҳифада)

Уч йўл

Яқин тарихдаги гап. 1991 йил 21 декабрь, Олмаота шаҳри. Озарбайжон, Арманистон, Белоруссия, Қозоғистон, Қирғизистон, Молдова, Тожикистон, Туркменистон, Ўзбекистон, Россия Федерацияси ва Украина давлатлари раҳбарлари Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги (МДХ) тузилганини расмий равишда эълон қилдилар.

Мазкур йиғилишда давлатлар ўртасидаги барча соҳалардаги муносабатлар билан бир қаторда ҳарбий масала кўтарилганида қуроли кучлар масаласини ҳал этишнинг уч йўли таклиф этилди:

биринчиси — худди олдингидек ягона армия, ягона қўмондонликни сақлаб қолиш;

иккинчиси — стратегик ва ядро қуроллар арсеналини ўзида жамлаган бирлашган қуроли кучларни ташкил этиш;

учинчиси — миллий армияни барпо этиш.

«Ўрта Осиё учун ягона армия тузиш афзал, чунки керакли армияни таъминлаш учун уларнинг маҳаллий бюджети дош беролмайди», деган фикр ҳам илгари сурилади. Аксарият миллий республикалар, шу жумладан, Ўзбекистон, давлат атрибутини ва мустақилликнинг муҳим шартларидан бўлган миллий армия тузилиши йўлидан, учинчи йўлдан собитқадамлик билан борди.

Бугунги гап. Президентимиз Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучлари ташкил этилганининг 31 йиллиги муносабати билан Ватан ҳимоячиларига байрам табригида шундай сўзлар бор: “Бугунги кунда Ўзбекистон Қуроли Кучлари мамлакатимиз хавфсизлиги ва барқарорлигини, сарҳадларимиз дахлсизлигини таъминлашга қодир бўлган, ҳаракатчан ва пухта қуроланган қудратли кучга айланди, деб айтишга барча асосларимиз бор”. Бу миллий армиянинг янги босқичда ривожланиш йўлидир.

Халқ ва армия

Ўтган қисқа вақт ичида Ўзбекистон армияси тинч ва осойишта ҳаётимизнинг ишончли қафолатига, пухта қуроланган қудратли кучга айланиб улгурди. Йўқ жойдан пайдо бўлиб қолмади. Илдизларидан озикланишида давом этди. Бакуват илдизларидан. Бу аждодлардан мерос қадим давлатчилик, ҳарбий санъат. Натижада, Президентимиз таъкидлаганидек, “Халқ ва армия — бир тану бир жондир!” деган тамойил Қуроли Кучларимизнинг маънавий қудратига айланди. Мана, Ўзбекистон армиясининг кучи нимада?!

Эртақлардагидек, бир думалаб, қудратли, салоҳиятли армияга эга бўлиб қолмадик. Илдизларимизга болта уришга чоғланганлар кўп

ҚУРОЛИ КУЧЛАРИМИЗНИНГ МАЪНАВИЙ ҚУДРАТИ

бўлди. Миллат ҳарбий салоҳияти камситилди.

1990 йилда Ўзбекистондан 180 мингга яқин йигит муддатли ҳарбий хизматга чақирилиб, уларнинг кўпчилиги асосан қурилиш батальонларида, оғир ишларда хизматни ўтаган. Зокир Қурбонов (амаким) Астраханда муддатли ҳарбий хизматни ўтаган. «Королевский войскада» бўлганман, деса биз содда болалар амаким билан мақтаниб юрганмиз. Билсак қурилиш батальонини шундай аташаркан. Тўғри, бошқа миллат вакиллари ҳам бу «шоҳона» қўшин турида жавлон урган. Нимаси ёмон?! Қурилиш, бунёдкорлик ишларини бажарса, халққа, жамиятга фойдаси тегса... Аммо гап бошқа ёқда. Таниқли журналист Карим Баҳриев «Ой бориб, омон қайтмаган болам» мақоласида СССР халқ депутати Ю. Черниченконинг сўзини келтиради: «Менинг ўғлим давлатни кўриқлаш учун чақирилиши керак, хандақ қазиш, картошка териш учун эмас. Аскар учун стройбатдан ҳақоратли нарсаяйўқ. Стройбат — пагон такқан мардикорликдир!». Депутат «Красная звезда» газетасининг 1989 йил, 14 ноябрь сонидан шундай чиқиш қилган. Бу хизмат турини ҳақорат, дейишига сабаб нимада?

Яна устоз Карим Баҳриевнинг мақоласига юзланамиз: “Ҳисоб-китобларга қараганда, армияга алоқасиз турли министрлик ва ташкилотларда қурилиш қисмларига тегишли 300 мингдан зиёд аскар ишламоқда. Ҳарбийдаги салбий ҳодисаларнинг 40 фоиздан кўпроғи шундай қисмларда содир бўлмоқда. Улар Конституциямизда кўрсатилган «давлат белгилаган энг оз миқдордан» — 70 сўмдан кам маош оладилар, яъни уларнинг конституцион ҳуқуқи камситилмоқда. Масалан, «Астраханьстрой»даги аскарларнинг маоши ойига 12 сўмга ҳам етмаган. Тўрт кишига мўлжалланган хоналарда 12-14 киши ётади, кишда деворлар совуқдан муз билан қопланади («Известия», 1989 йил 2 ноябрь)».

Изоҳга ҳожат йўқ. Биланд минбарлардан туриб, шўро армиясини ҳам халқники деб айтишарди. Халқнинг, мамлакатнинг тинчлигини кўриқлаш, мудофаа салоҳиятини оширишга қаратилган ишлар учун эмас, вазирликлар ва амалдорларнинг хизмати учун сафарбар этилса, мардикор дейишади-да.

Мехнат fronti

Яна тарихга чекинамиз. Тарих фанлари доктори, профессор Доно Зияева шундай дейди: “Ер юзидаги 1,5 миллиард аҳолини, 38 давлатни камраб олган Биринчи жаҳон уруши инсоният бошига катта талафот етказди. Бу даврда Россия империяси мустамлакасига айлантирилган Туркистон ўлкасида ҳам уруш таъсирида ижтимоий-иқтисодий вазият ниҳоятда кескинлашиб кетди. Уруш бошланиши билан расмий доираларда бўлиб ўтган узоқ муҳокамаларда “Туркистон аҳолисига қурол бериш хавфли, бу қурол ҳуқуматнинг ўзига қарши қаратилиши мумкин”, деган хавф-хатар боис маҳаллий аҳолини фронтга жалб этмасликка қарор қабул қилинди”.

Натижада, 1916 йилнинг 25 июнида чор Русияси императори Николай II фармонида мувофиқ империянинг фронторти ҳудудларига Туркистондаги 19 ёшдан 43 ёшгача бўлган маҳаллий эркак фуқаролар мудофаа иншоотлари, истехкомлар қуриш учун сафарбар этилиши белгиланди. Мехнат fronti учун, мардикорлик учун лойиқ кўришди. Ойбек домла айтганидек, қуролимиз кетмон бўлди. Шунга ўхшаш муносабат, камситишлар шўро салтанати ҳукмронлиги даврида ҳам давом этди.

Ҳаловат миллат розилигида

Қадрдон укам сержант Жамол Бозоров Сардобадаги фожиа оқибатларини бартараф этишда иштирок этган. «Халқ юкига елка тутиш, оғир кунларида дардига шерик бўлиш нақадар эзгу иш эканини англадим. Одамларни рози қилишда гап кўп экан. Чарчаймиз. Аммо нимадандир куч оламиз. Ҳатто чарчок

ҳам бизга ҳаловат бўлиб туюлди». Бу халқнинг дуоси, розилиги. Менимча, армия ва халқ бирлиги ҳам шунда. Миллат дуосини олмаган армияда куч бўладими? Қудратини эзгу ишларга сафарбар эта оладими? Халқ хизматини шараф билган, дуоларини бошига тож қилган армияга яна қандай куч керак?!

Ўзгарган қиёфа

Бугунги гап. Нега армия ва халқ бирлиги тамойили, ғояси Янги Ўзбекистонда илгари сурилди? Салкам чорак аср миллий армияда хизмат қилган офицер сифатида бир фикрни айтаман. Илгари армия алоҳида, халқ алоҳида эди. Ватан ҳимоячилари кунда очиқ эшиклар кунни ўтказиларди, холос. Бошқа пайтлар ёшлар учун, халқ учун кўпинча ҳарбий қисм ёпиқ бўларди.

Хўш, бундан давлат ва жамият нима ютди? Армия ва халқнинг бирлиги натижасида Қуроли Кучлар жамиятнинг ажралмас қисмига, мамлакат барқарорлиги ва тараққиётининг ишончли қафолатига, ёшлар ва ҳарбий хизматчиларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг муҳим институтига айланди. Биргина мисол. Икки йилча муқаддам давлатимиз раҳбари ташаббуси билан ташкил этилган “Ватан таянчи” болалар ва ўсмирлар ҳаракати барча умумтаълим мактабларида минг-минглаб ўқувчи ёшларни камраб олди. Бу ташаббус туфайли ҳарбий хизматчилар ёрдамида фарзандлар қалбида Ватанга муҳаббат ва садоқат туйғулари янада юксалмоқда. Ўзбекистон армиясининг кучи ҳам қудрати ҳам шунда. Қуроли Кучларимизнинг халқ ва армия бир тану бир жон ғояси асосида ўзгарган қиёфаси, миллат қалбидан бошланган йўли мени нафақат офицер сифатида, балки оддий бир фуқаро сифатида ҳам ғурурлантиради.

Алижон САФАРОВ,
Ўзбекистон Журналистика
ва оммавий коммуникациялар
университети Ҳарбий ва спорт
журналистикаси кафедраси
мудир, резервдаги полковник

ЭНГ АВВАЛГИ СЎЗ

Холиқи оламнинг Бўл деган сўзидан борлиқ яралган, инсон бунёдга келган.

Одамзод тилга кириб у айтган биринчи сўз нима эди?

Бу саволга жавоб ҳеч бир китобда йўқ. Олимлар, инсониятнинг илк сўзлари товушга тақлидан пайдо бўлган, дейдилар. Дарҳақиқат, қадимги аждодларимиз тоғдан шовиллаб тушган сувни шовва, шаршар тўкилганини шаршара деган. Кушларнинг чурк-чурк қилгани чумчук, лак-лак қилгани лайлак (аслида лаклак) қағиллагани қарға бўлган. Ғоз, читтак, чуғурчук, чағалай, олашақшақ, какку, гулгул товуқ (курка), жиблажибон... саноқни давом эттириш мумкин. Лекин куш номлари ичида энг гўзали бул-бул дея ёқимли сайраган булбулдир.

Инсон бора-бора ўзи ясаган буюмларга ҳам шу тарзда ном берган. Тўкиллаб урилгани тўкмок, туёк остида тақиллагани тақа, зангиллаган кўнғироқ занг аталган. Энг муҳим хабарлар элга ноғора чалиб етказилган. Данғиллаган бу садо ҳам сўзга айланди. Кимнинг номи элга ноғора бўлса, у данғ чиқарди. Тилимиз майинлашиб боринг,

келинг ўрнига боринг, келинг дейдиган бўлди ва данғ ҳам донг билан алмашди. Биз бугун шухратли одамни донгдор деймиз, донг таратган деймиз. Лекин эл ичида донг чиқарган уй данғиллама бўлиб аслича қолди. Қирғиз тилида ҳам бу сўз данғ деб айтилади. Лекин маъно товланишида озгина фарқ бор. Шон-шараф, олқиш мазмунида қўлланади. Қирғиз кўчаларида Эмгекка данғ, Эл-журтқа данғ каби шиорларни кўрасиз. Яшасин меҳнат, яшасин эл-юрт дегани. Буларнинг бари ўша ноғора садосидан туғилган сўзлар.

Юртимизда юз минг йил муқаддам яшаган неандертал одамнинг тарих музейимиздаги киёфасига қараб яна ўзимга савол бераман. Расмана инсонга айланмаган бу ибтидоий онг эгасининг биринчи сўзи нима эди? Хаёлимга келган жавоб шу бўлди: у тошни тошга уриб чак этган товушни эшитгану чак дея овоз чиқариб ўзининг биринчи сўзини айтган. Тошни тошга чакқан, кейинроқ тош билан данак чакқан, ёнғок чакқан, боласига ҳам чак! деб буюрган.

Бора-бора тошдан ўт чиқариб уни ҳам чак деди.

Кўкда чак этиб ёнган олов ҳам чак бўлди. Кейинчалик чакмок, чакин, чакмоктош сўзлари пайдо бўлди.

Тош бир-бирига урилганда учган ери чақа. Тошга қоқилганнинг оёқ бармоғи чақа. Кўп гапирганнинг тили чақа.

Тош майдалаб чақа деган инсон учун ҳамма майда нарсалар чақа бўлди. Пул майдалаб чақа деди. Майда боласини бола-чақа деди. Энг майдаси чақалоқ бўлди.

Тараққиёт инсонга ақл ва заковат берди. Заковатли инсон тош чақишни кўйиб гап чақишга ўтди. Тошдан учкун чиқарган бўлса, гапдан ўт чиқарди. Гап чақиб ўз қардошининг уйини куйдирди.

Гап чақувчининг оти ҳам чакдан узоқ кетмади. Уни чақимчи, чақмачақар дедилар. Чақимчининг ниши илоннинг тишидан оғрикли ва хатарли. Ари, илону чаённинг наштар уришини ҳам бесабаб чақиш демаганлар. Демак, чақимчи билан ганданданинг хунари бир.

Чақмачақарнинг ҳам катта-кичиги бўлар экан. Бировнинг гапини бировга айтса, бу чақимчилик, инсоннинг гапини юқорига, подшоликка ёки ҳукуматга етказса, чақув бўлади. Чақув олдида чақмачақарлик

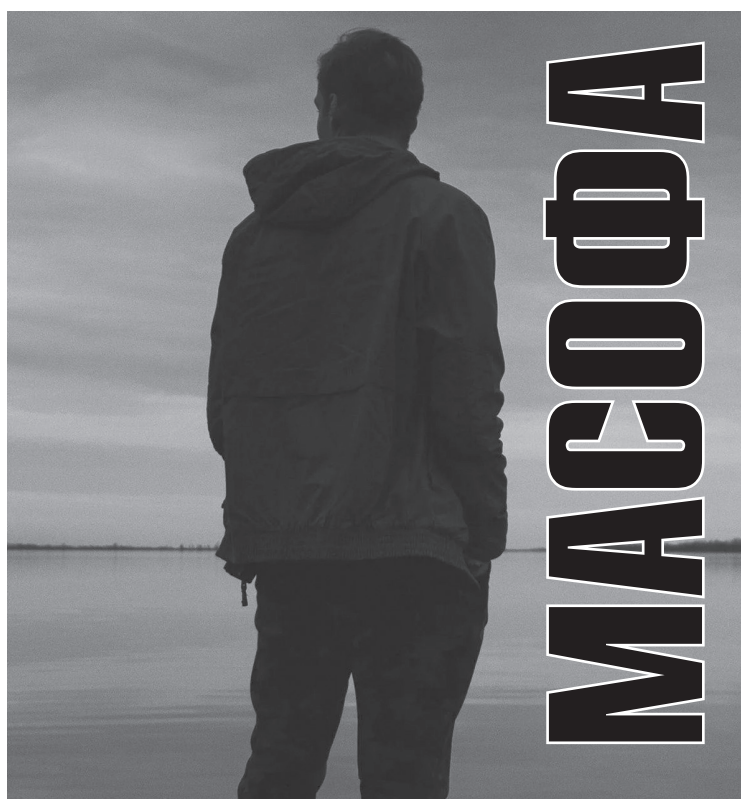
холва бўлиб қолди. Чақимчиликдан бир инсонга озор етса, чақувдан юз мингларнинг ёстиғи қуриган.

Чақув давлат сиёсати даражасига етиб, чақувчи тенгсиз қудрат соҳиби бўлган замонларни кўрди жафокаш халқ. Бир имзосиз мактуб инсоннинг эмас, бутун бир авлоднинг, уруғ-аймоқнинг хонумонига ўт кўювчи гугурт бўлди. Инсон гугурт ёндиришни ҳам гугурт чақиш деди.

Одам боласининг бир ожизлиги бор. Биров ҳақида ортдан ёмон сўз айтиш гуноҳ эканини биледи-ю, ўрганган одатини йўқотолмайди. Бировни сиртдан қоралаб роҳат қилади. Сухбатнинг ширини ғийбат, дейдилар ҳазил қилиб. Лекин бу гапда ҳазилдан чин кўпроқ. Ғийбат ҳам чақув, бировни бировга эмас, бировни ҳаммага чақув демақдир. Биз бундай ширин сухбатнинг номини чақчақлашув деймиз.

Башарият тош чақишдан сўз мағзини чақишгача бўлган масофани миллион йиллар ичида босиб ўтди. Биз ҳам сизлар билан чак сўзининг аччиққина мағзини чакдик, чак тўғрисида чақчақлашиб олдик.

Эркин Воҳидовнинг
«Сўз латофати» китобидан.

Бир устоз ўз шогирдларидан сўради:

— Одамлар ўзаро жанжаллашганида нима учун бақириб гапирдилар?

— Чунки улар ўз тинчларини йўқотдилар, безовта бўладилар, — деди шогирдлардан бири.

— Лекин ёнгинасида турган одамга бақириб гапириш нима учун керак? Ахир шивирлаб гапирса ҳам, эшитади-ку? — сўради яна устоз.

Шогирдлар турли хилдаги жавобларни бердилар. Шунда устоз деди:

— Одамлар ўзаро жанжаллашганида уларнинг қалблари бир-биридан узоқлашиб кетади.

Бир қалбдан айтилаётган сўзлар шу масофани босиб ўтиб нариги қалбга етиб борсин учун одамлар бақириб гапира бошлайдилар.

Улар қанчалик қаттиқ уришсалар, бир-биридан шунчалик қаттиқ хафа бўладилар ва шунчалик қаттиқ гапирдилар.

Одамлар ўзаро дўст бўлсалар-чи? Улар бақирмайдилар, балки сокин гаплашадилар. Чунки уларнинг қалблари бир-бирига яқин, орасидаги масофа қисқа бўлади.

Одамлар бир-бирини қанчалик яхши кўриб боргани сайин улар орасидаги мулоқот овози шунчалик пасайиб боради.

Ўзаро муносабат чин муҳаббатга айланганида ҳатто шивирлаб гапиришнинг ҳам зарурати қолмайди.

Чин муҳаббат эгалари бир-бирини сўзсиз ҳам тушунадилар. Шунинг учун, ўзаро баҳслашар экансиз қалбларингизнинг бир-биридан узоқлашувига йўл қўйманг.

Орадаги масофани узоқлаштиришга сабаб бўладиган сўзлардан тийилинг.

Акс ҳолда, қалблар бир-биридан шунчалик узоқлашиб кетиши мумкин-ки, кейин ортга қайтишнинг имкони қолмайди...

«Оқиллар» китобидан

САФАРБАРЛИК ЧАҚИРУВИ РЕЗЕРВИДАГИ ТЎЛОВНИ БЕКОР ҚИЛИШ ЛОЗИМ

Баъзида ҳаётимизда шундай мантиксиз, ақлга сиғмайдиган қондалар, одатлар учрайдики, жамоатчилик азбаройи уларга ўрганиб қолганидан уларнинг нооқилона, ҳатто зарарли экани сезмайдиган бўлиб қолади. Сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат учун хизматни ўтаётган фуқаро томонидан пул бадалларининг киритилишини шундай нооқилона қоида-тартиблардан бири деб ҳисоблаймиз.

Facebook тармоғидаги «Javlon Ahmedov» саҳифасида сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат учун тўлов совет даврида мавжуд бўлган, оила қурмаган ва фарзанди бўлмаган шахслар учун белгиланган солиққа («налог за бездетность») ўхшатилиб, ўғил боласи бор оилаларга солиқ солиш тури деб баҳолангани ва Ўзбекистонда 1 декабрдан мазкур бадал суммаси 6 млн 860 минг сўмдан 7 млн. 350 минг сўмга оширилгани қайд этилган.

Ўзбекистон Республикасининг «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида»ги Қонунига мувофиқ: сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат белгиланган ҳарбий хизмат турларидан бири ҳисобланади (4-модда); ҳарбий хизматга чақирилган фуқаролар Ўзбекистон

Республикаси давлат байроғи олдида Ватанга қасамёд қабул қиладилар (3-модда).

Савол туғилади: бир ой ичида керакли ҳарбий билим ва кўникмаларга эга бўлиш учун хизматни ўтаб, Ватан мустақиллигини, халқ тинчлигини, миллий манфаатларни сўнгги нафасигача ҳимоя қилишга қасамёд қилаётган, ўз муқаддас бурчини бажаришга қодир бўлиш учун хизматни ўтаган юрт фарзандидан тўлов олиш қанчалик тўғри? Бу қайси мантиққа тўғри келади?

Айтиш керакки, бу тўлов 2002 йилда қабул қилинган юқорида номи келтирилган Қонунга ва Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 22 февралдаги 99-сон «Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг сафарбарлик чақируви резервидаги хизматини ташкил этиш чо-

ра-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ ундирилади. Мазкур қонун ҳужжатлари 21 йил муқаддам – мамлакатимиз мудофаа соҳасини мақбул даражада тутиб туриш учун бюджет маблағлари етишмаслиги шароитида Молия ва Мудофаа вазирликларининг айрим мутасадди шахслари томонидан чуқур ўйланмаган ва асосланмаган ҳолда таклиф этилган ва қабул қилинган дейлик, майли.

Лекин ҳозир-чи? Ҳозир — мамлакатимизда Янги Ўзбекистонни барпо этиш мақсадида олиб борилаётган чуқур ислохотлар ва инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, тенглик, ижтимоий адолат ғояларига садоқатни намоён қилиб, инсонпарвар давлатни барпо этиш борасида юксак масъулиятни англаган ҳолда халқимиз томонидан қабул қилинган, Ўзбекистон ижтимоий давлат эканлиги эълон қилинган Конституциямиз амал қилаётган шароитда қонун ҳужжатларимизга сафарбарлик чақируви резервидаги ҳарбий хизмат учун фуқаролардан олинадиган тўловни бекор қилувчи ўзгартиришлар киритиш керак, деб ҳисоблаймиз.

Фарҳод ҚУРБОНБОЕВ,
иқтисод фанлари номзоди

ЭЛЕКТРОМОБИЛЛАР ҚАНДАЙ ҚИЛИБ ДУНЁНИ ЭГАЛЛАМОҚДА?

Сайёрамизнинг келажаги ҳақида қайғураётганлар кўпайиб бормоқда. Улар нафақат иқлим ўзгариши ва бошқа экологик таҳдидлардан қўрқишади, балки атропо-муҳитни асраш учун ҳам ўз хиссаларини қўшишга ҳаракат қилишади. Бунинг кўплаб усуллари мавжуд — чикиндиларни алоҳида йиғишдан тортиб, ёш дарахтларни экишгача.

Энг самаралиларидан бири бу автомобилнинг ички ёнув двигателини электромобилга алмаштиришдир. Агар бу оммавий миқёсда содир бўлса, глобал иссиқлик сабаб бўладиган ифлослантирувчи моддаларнинг атмосферага чиқарилишини камайтириш мумкин бўлади. Бироқ экологик тозалик электр моторли автомобилларнинг ягона афзаллиги эмас — уларни сақлаш арзонроқ, қулайроқ ва хавфсизроқ.

XXI асрда электромобиллар яна машҳур бўла бошлади — нефть маҳсулотларининг нархлари барқарор

ўсиши ва технологиянинг ривожланиши туфайли ички ёнув двигателли автомобилдан ҳеч қандай кам бўлмаган электромобилларни ишлаб чиқариш имкони пайдо бўлди. 2008 йилда Американинг «Tesla Motors» автомобиль компанияси ўзининг биринчи электромобилини чиқарди, кейин «Nissan», «BMW», «Mitsubishi» ва «Chevrolet» каби Европа, Америка ва Япониянинг етакчи компаниялари маҳсулотларни электр тортишга айлантириш жараёнига қўшилишди.

Дунёнинг кўплаб етакчи автомобил ишлаб чиқарувчилари 2023 йил

Мюнхенда бўлиб ўтган «IAA Mobility 2023» кўргазмасида иштирок этди, у ерда электромобиллар келажаги яна бир бор марказий ўринни эгаллади. «Volkswagen», «Mercedes» ва «BMW» каби немис автомобиль брендлари ўз юртларида юқори натижаларни кўрсатишса-да, сўнгги пайтларда электромобиль йўналишида халқаро миқёсдаги сотув бўйича пастрок ўринларни эгаллашди.

Сабаби, улар халқаро ички ёнув двигателлари устида ишлашни давом этишмоқда. Аммо «Tesla» ва Хитой бозори етакчиси BYD каби кўпроқ ихтисослашган компаниялар олдинга чиқишди.

Ферузбек АЛИЕВ.

ЖАМИЯТ

Муассислар:

Ўзбекистон
Республикаси
Экология, атропо-
муҳитни муҳофаза
қилиш ва иқлим
ўзгариши вазирлиги

Тадбиркорлар ва
ишбилармонлар
ҳаракати —
Ўзбекистон
Либерал-демократик
партияси.

Ўзбекистон
Нодавлат нотижорат
ташкилотлари
миллий
ассоциацияси.

Ўзбекистон
Савдо-саноат
палатаси.

Бош муҳаррир
Мақсуд
ЖОНИХОНОВ

Газета таҳририятнинг
компьютер бўлимида
саҳифаланди.
«Шарқ» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмахонасида чоп этилди.

Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-110
Адади: 1015.
Пайшанба куни чиқади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 3 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нарҳда.
Газета Ўзбекистон
матбуот ва ахборот
агентлигида
2006 йил 0010-рақам билан
рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик
жихатдан сифатли чоп
этилишига «Шарқ» нашриёт-
матбаа акциядорлик
компанияси масъул.

Чилонзор тумани, Новза
кўчаси, 14-уй.
Маълумот учун телефонлар:
98-111-48-29
99-994-70-52

Реклама ва эълонлар учун:
Электрон почта:
jamiyat@umail.uz
Газета индекси — 131
«ЖАМИЯТ» дан олинган
маълумотларда манба
сифатида газета номи
кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти:
20:00

1 2 3 4 5 6

ҲАҚИҚАТЛАР ТАЎЛҚИНИ

Яқинда “Баёз” нашриётида таниқли журналист, мохир таржимон, истеъдодли ёзувчи Жалолиддин Сафоевнинг “Шароф Рашидов. Сиз билмаган 11 ҳақиқат” номли китоби нашрдан чиқди.

Шароф ака ҳақида сўнгги йилларда чиққан бир неча китобларни олиб ўқиб чиққан эдим. Аммо бу нашрда муаллиф бутунлай бошқача позициядан ёндашади.

Уни мутолаа қилар экансиз, сиёсий арбобнинг миллат тақдирида тутган ўрни, улар ҳаётидаги мураккаб қарама-қаршиликлар, фаолиятининг хавф-хатарга тўлиқлиги айрим мисоллар орқали алоҳида-алоҳида очиб берилди.

Ўн бир ҳикоянинг барчасида Шароф Рашидов даҳосининг салоҳияти, унинг ўзига хос феноменлиги, арбобни чин сиёсатчи сифатидаги фазилатлари ўз даврининг энг зарбдаст арбоблари тилидан аниқ манбалар орқали эътироф этади.

Жумладан, 1965-1985 йилларда собиқ Иттифок Министрлар совети раисининг ўринбосари – Давлат режа кўмитаси раиси сифатида ишлаган Николай Байбаков кейинчалик ишдан кетгач, ёзган мемуарларида махсус ва бирламчи иқтисодий билим ва касб эгаси бўлмайд туриб, иқтисодий соҳада бирор кун ҳам раҳбар бўлиб ишлаган Шароф Рашидовни СССРдек қудратли давлатда халқ хўжалигининг бошқарувини профессионал даражада кўтарилиши сабаблари эътироф этилади.

Яна бир ҳикояда 1974-1978 йилларда Ўзбекистон давлат хавфсизлик кўмитаси раиси сифатида фаолият юритган Эдуард Нордман ўз қўлланмасида эса, у кетгач ўрнига келган, Шароф Рашидовдан катта илтифот ва ёрдам олган киши кейинчалик, ҳалол ва виждонли ўзбек халқи учун жуда катта фожиалар бошида асосий куч сифатида тургани ҳақида баён этади.

Қаттол тузумга ва машъум салтанатга бошчилик қилган Андропов ва Рашидов ўртасидаги қалтис муносабатлар, Ўзбекистоннинг баобрў етакчисини руҳан ва маънан синдиришга қилинган уринишлар, Кремлнинг Ўзбекистонга нисбатан қўллаган сиёсий пресинглари ҳақида сўз юритади.

Атрофда авж олган сотқинлик, ҳасадгўйлик, мансаб ва ҳокимият учун ҳеч кимни аямайдиган кўрнамак ва иккиюзламачи кимсалар, адолатсиз сиёсат ҳар қандай метин иродали шахсларни ҳам издан чиқарганини Ж.Сафоев қизиқарли мисолларга ўз ўқувчисига етказди.

Жумладан, муаллиф яна бир ҳикоясида нега Шароф Рашидов Кремлнинг биринчи ишорасиданоқ вазифасидан озод этиш тўғрисидаги ариза ёзмаганига оидинлик киритиб шундай ёзади: “...Биргина Рашидов тақдири мисолида собиқ Иттифокнинг манфур сиёсатига, шунчаки бир қур назар солган одам – дарров бу тузумнинг адолатдан беҳабар башарасини яққол кўради. Шароф Рашидовнинг энг катта хизмати эса қарийб чорак аср Ўзбекистон ва ўзбек халқини кўксини қалқон қилиб катагондан асраганидир!”

Жалолиддин Сафоев 1983 йилда бошланган тало-тўплар ва ҳокимиятдаги қирғинлар сабаблари ҳақида мушоҳада қилар экан, Москва томо-

нидан ташкил этилган 1960-йиллар охирида Озарбайжондаги, 1970-йиллар бошида Грузиядаги бундай операциялар халқнинг жипслиги ва қатъияти туфайли аланга олмасдан ҳовури пасайганини эслаб, биздаги вазиятга ҳам жуда тўғри ва холис баҳо беради:

урчиб кетмаган, халқ хўрланмаган, катагонлар кўлами кенгайиб кетмаган бўлар эди”.

Албатта, вақт барча ҳақиқатларни денгиз тўлқини мисол яна юзага қалқитиб чиқаради. Шароф акани қоралашга уринганлар, вафотидан кейин ҳам ёмонотлик қилишдан тап тортмаганлар охир-оқибат тақдирнинг қандай азобли куйга тушгани ҳаммамизга аён. Миллат етакчисини халқ қалбидан суғуриб олишга қаратилган чинаришлар саробга айланди. Муаллиф тили билан айтганда, “Рашидовнинг на ўзини, на хотирасини енгиб бўлмаслигини воқеаларнинг кейинги ривожига яққол кўрсатди”.

Чиндан ҳам ўзбек миллатининг ғурури учун курашган Шароф Рашидовнинг характеридаги меҳнатқашлик, тиришқоқлик, ҳалоллик, кенг тафаккур, юксак масъулият ҳисси, халқини бўлган сўнмас муҳаббати ҳақида ҳар қанча фахр билан ёзсақ арзийди.

Қолаверса, сўнгги йилларда сермахсул ижод қилаётган, жаҳон сиёсатшунослигининг энг сара асарларини катта маҳорат билан таржима қилаётган, катта сўз бойлиги ва ижодий техникасини қўллаб, ўқувчиларга манзур асарлар ёзаётган Жалолиддин Сафоев мазкур китоби адоғида яхши саволларни ўртага қўяди — Шароф Рашидов ҳаёти ва тақдири бизга қандай сабоқлар дарагини етказмоқда? Бу сабоқнинг бугунги кунимиз учун ҳам аҳамияти борми?

Албатта бор: “Қиссадан ҳисса шуки, атрофимизда ва дунёда содир бўлаётган воқеалардан хулоса чиқаришимиз ва бу хулосалар ичида эса миллий сиёсатшунослигимизнинг янги авлодини шакллантиришимиз – Ўзбекистон миллий манфаатларининг янги архитектурасида энг асосий ўринлардан бирини эгаллаши лозим. Шароф Рашидов ҳаёти ва тақдирдан англаган ҳақиқатларимиз ҳозирча шу”.

Шу маънода, сўронли даврнинг ҳақиқий қаҳрамони ҳақида равон ва гўзал тилда ёзилган ушбу асар яқин тарихимизни холис ўрганиш, чуқур англаш ва таққослаш нуқтаи назаридан ҳам, илмий аҳамияти жиҳатидан ҳам ғоят аҳамиятлидир.

Лазиз РАҲМАТОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси, сиёсий фанлар
бўйича фалсафа доктори